

Baletní hvězdy Evropy

Další jméno ve světě baletu, které bychom neměli opomenout je **Jean-Georges Noverre** (1727-1810). Již jsme ho zmínili v jednom z minulých dílů, když se vyjadřoval o Camargo.

Noverre byl francouzský tanečník a baletní mistr. Balet studoval při pařížské Opeře u **Luise Duprého**. Po studiích působil v Opera comique v Paříži. Dále máme o něm zprávy z Berlína. Tam se dostal se skupinou francouzských tanečníků pod vedením baletního mistra **Lanyho**. Pozval je pruský král Bedřich Veliký, který chtěl mít pověst uměnilovného a osvíceného panovníka. Jenže byl také šetrný. Nevypálcel tanečníkům gáži (výplatu) a jednal s nimi po vojensku. Všichni koncem roku 1745 odešli až na tanečnici **Barbaru Campaniniovou**, která se stala řeckně velmi blízkou přítelkyní krále. V dalších letech působil v Drážďanech, Štrasburku, Marseille a v Lyonu, kde tančil s Camargo a choreografoval své první balety. Toužil se stát baletním mistrem v pařížské Opeře. A ačkoliv měl přímluvu Madam Pompadour, blízké a důvěrné přítelkyně francouzského krále Ludvíka XV., nedostal se tam. Nastoupil jako baletní mistr v jiném pařížském divadle. Jeho cestování baletní Evropou pokračovalo v Londýně. Zde se stal baletním mistrem. Noviny však bouřily proti francouzským tanečníkům a vzbudilo to velkou nelibost u kolegů v divadle i u obecnstva. Na zahajovacím večeru v listopadu 1755 byl dáván Noverrův *Čínský balet*, ve kterém vystupovalo 90 osob a závěrečný tanec tančilo 48 tanečníků. Na představení byl přítomen král a šlechta. Balet končil za velkého aplausu obecnstva. Na druhém představení byl opět aplaus, ale ozývaly hlasy: „Nechceme francouzské tanečníky!“ A lidé se začali bouřit. Šlechta nakonec všechny vzbouřence vyhnala a představení pokračovalo nerušeně dál. Při příštím představení využil rozzuřený lid nepřítomnosti lordů, kteří zasedali v parlamentu, k vyvolání zmatku. Vypukl takový řev, že nebylo slyšet hudbu. Další dvě představení probíhala podobně. Během posledního, však došlo k demonstracím. Lid, který byl šlechtou vyhnán, prolomil vrata, strhla se bitka. Noverre se musel nějaký čas ukrývat. Vrátil se do Francie do Lyonu, kde v letech 1758 – 1760 vytvořil řadu baletů a vydal své *Listy o tanci a baletech*. Od tohoto období můžeme éru tance nazvat revolucí v baletu, za kterou je Noverre zodpovědný. Upouští se od komplikovaných kostýmů a scénérií, klade se důraz na emoční vyjádření tanečníků. Noverrovi se říkalo Shakespeare baletu.

Od roku 1760 působil ve Stuttgartu na dvoře vévody Karla Eugena. Zde měl podmínky pro svou práci, o jakých snil. Rušný divadelní život, skvělý orchestr, šedesátičlenný soubor, vynikající stále i hostující sólisty. Konečně začal uplatňovat své teorie v praxi. Neslavnější z řady jeho baletů byl balet *Medea a Iason*. Roli vášnivě milující a zklamáním trpící ženy, jejíž láska se změnila v nenávist a pomstu tančila **Nancy Levierová** a s ní **Gaetano Vestris**. Balet měl neobyčejný úspěch.

Odtud nastupuje nové angažmá ve Vídni jako učitel tance císařské rodiny, kde se jeho milou žačkou stala Marie Antoinetta, pozdější francouzská královna. Založil zde baletní školu, ze které vyšla řada vynikajících tanečních umělců a choreografů. Ve Vídni se těšil Noverre veliké úctě. Vídeňský balet dosáhl svého vrcholu, jeho plesy byly nejskvělejší, jaké kdy Vídeň zažila.

V letech 1774-1776 působil i jako baletní mistr v Miláně, ale nadále zůstával císařským učitelem tance ve Vídni. V této době z rozhodnutí císaře Josefa II. byl rozpuštěn ve Vídni balet. A tak se po návratu z Milána ujal svých kolegů a žáků a na krátkou dobu jim pomohl z nesnází tím, že založil nové divadlo. Koncem června 1776 definitivně z Vídně odchází. Od Marie Terezie dostal doporučující dopis pro Marii Antoinettu a to mu konečně dopomohlo k vysněné funkci baletního mistra v pařížské Opeře.

Život tam však neměl jednoduchý. Když odcházel z funkce baletního mistra Opery Gaetano Vestris, očekávalo se, že na jeho místo nastoupí některý z jeho asistentů. **Maximilien Gardel** nebo **Jean Dauberval**. Nestalo se tak. A tak Gardel s první sólistkou **Madeleine Guimardovou**, jež měla v divadle velkou moc, ztrpčovali Noverrovi život, jak mohli. A Dauberval, byť byl Noverrovým žákem, se ho nezastal. Po čtyřech letech marné snahy po autoritě požádal Noverre o penzionování. Stále měl však dost tvůrčího elánu a tak stihl ještě v Londýně vybudovat výtečnou baletní skupinu. Do Francie se vrátil v roce 1800 a usadil se v Saint-Germain-en-Laye, kde pracoval na slovníku o tanci až do své smrti.

Noverre byl tanečník, choreograf, učitel. Vytvořil okolo 150 baletů různých žánrů. K jeho žákům patřili Dauberval, Le Picq, Gallet, Bournonville, Vestris, kteří se pyšnili, že pracovali v jeho intencích a uvádějí jeho balety. Noverre poznamenal svým uměním celou baletní Evropu.

Jean-Georges Noverre